

Szober, Stanisław

Sprawozdanie z czynności Tow. Nauk. Warsz. za czas od 1 lipca 1925 do 1 lipca 1926 roku przedstawione na publicznem zebraniu dorocznem T. N. W. d. 25 listopada 1926 przez Sekretarza Generalnego Tow. Nauk. Warsz. Stanisława Szobera

---

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 19, 67-82

1926

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sprawozdanie z czynności Tow. Nauk. Warsz.

za czas od 1 lipca 1925 do 1 lipca 1926 roku

przedstawione na publicznym zebraniu dorocznym T. N. W. d. 25 listopada 1926.

przez Sekretarza Generalnego Tow. Nauk. Warsz.

Stanisława Szobera.

Panie Prezydencie!

Dostojne Zebranie!

Sprawozdanie nawet z tak krótkiego okresu czasu, jakim jest w dziejach pracy Towarzystwa rok jeden, jest zawsze zwróceniem się ku przeszłości, a gdy w tę stronę myśli i uczucia swoje kierujemy, przychodzą zawsze na pamięć ci, którzy tam od nas odeszli i twórczą swoją pracę raz na zawsze w przeszłości zamknęli. Więc pięknym i słusznym zwyczajem lat ubiegłych zaczynam to sprawozdanie od wspomnień o zmarłych. W ostatnim roku Towarzystwo nasze poniosło bolesne straty przez śmierć dwóch czcigodnych swoich członków założycieli. Dnia 7-go maja zmarł Władysław Smoleński, członek Wydziału II-go, znakomity historyk, zasłużony badacz dziejów nowożytnych Polski, autor „Przewrotu umysłowego w Polsce wieku XVIII.“ i „Dziejów Narodu Polskiego“, dzieła, z którego wiedzę o przeszłości narodowej czerpało całe pokolenie. Dnia 15-go czerwca zmarł Józef Bieliński, medyk i historyk dziejów kulturalnych Polski, autor wielkiego dzieła, poświęconego „Królewskiemu Uniwersytetowi Warszawskiemu“. Z mężami tymi odeszła od nas żywa tradycja jednej z najboleśniejszych, ale zarazem w napięciu wielkiej obywatelskiej ofiary najpodnioslejszej epoki naszego dziejowego istnienia. Świeże wspomnienia tej ofiary osnuły ich dziecięce i młodzieńcze lata, a potęga jej moralnego uroku stała się niewyczerpaną siłą ich

obywatelskiej i naukowej pracy. Przed pracą tą, tak wzniosłą w jej moralnych pokładach i tak pożyteczną w jej społecznych następstwach, schylmy dziś czoła i oddajmy hołd czcigodnej ich zasłudze!

Towarzystwo Naukowe Warszawskie liczy obecnie 5 członków honorowych i 126 rzeczywistych. Wydział I językoznawstwa i literatury ma 29 członków, Wydział II nauk historycznych, społecznych, filozoficznych i antropologicznych — 47, Wydział III nauk matematycznych i przyrodniczych — 55

Praca Towarzystwa ześrodkowywała się w jego Wydziałach, Komisjach Wydziałowych, Zakładach i Instytutach.

Wydział I w roku sprawozdawczym odbył 4 posiedzenia naukowe, na których przedstawiono następujące referaty:

1. Dnia 15 marca 1926 r. P. Gustaw Przychocki — Tak zwany życiorys Wergiljusza.

2. Dnia 21 maja 1926 r. P. M. Maykowska — O stylu artystycznym.

3. Dnia 16 czerwca 1926 r. P. Stanisław Szober — O języku Stanisława Staszica.

Przewodniczącym Wydziału był p. Bronisław Gubrynowicz, a Sekretarzem, jak w latach ubiegłych, p. Stanisław Słoński.

Przy Wydziale I czynna była Komisja do badań nad historią literatury i oświaty, która pracowała pod przewodnictwem p. Gabrjela Korbuta przy współudziale sekretarza p. Manfreda Kridla. Komisja odbyła 8 posiedzeń, na których wygłoszono następujące referaty:

1. Gabrjel Korbut — Nieznane listy Franciszka Morawskiego o Mickiewiczu.

2. Zofja Szmydtowa — Norwid wobec tradycji literackiej.

3. Kazimierz Kosiński — Z teoryj estetycznych Stanisława Witkiewicza.

4. Henryk Elzenberg — Nauka o literaturze czy krytyka literacka.

5. Waclaw Borowy — Żeromski i świat książek.

6. Kazimierz Wóycicki — Kilka wiadomości o mało znanym poecie z doby pozytywizmu (o Ludwiku Brzozowskim).

7. Stanisław Adamczewski — Pojęcie romantyzmu u Stanisława Brzozowskiego.

8. Józef Ujejski — O zapomnianym mistrzu polskiej tragedji klasycystycznej (o Antonim Hofmanie).

Druk 3 zeszytu II tomu „Prac“ Komisji, zawierającego rozprawy pp.: Drogoszewskiego, Boleskiego i Komarnickiego jest na ukończeniu.

Przy Wydziale I czynnym jest również Gabinet Filologiczny. Powołany do życia dzięki hojnemu darowi członka naszego p. Gabrjela Korbuta, który ofiarował Towarzystwu bogaty swój księgozbiór. Gabinet ma przed sobą dwojakie zadanie — pracę badawczą w zakresie literatury polskiej, językoznawstwa polskiego oraz pomoc dydaktyczną, udzielaną młodym pracownikom, pragnącym poświęcić się badaniom czy studjom nad literaturą polską w historycznym jej rozwoju. W roku sprawozdawczym praca Gabinetu była bardzo utrudniona z powodu zupełnego braku fundusów. Gabinet Filologiczny pozbawiony wszelkiej pomocy pieniężnej nietylko nie mógł rozwijać dalej prac, ustalonych w swoim programie i rozpoczętych w roku 1916 (zobacz Rocznik X.), lecz z trudem utrzymywał nawet ten martwy kapitał, który pozostał w nim z lat poprzednich w postaci biblioteki: kupno, oprawa i kartkowe katalogowanie książek, zabiegi tak powszednie i niezbędne w każdej choć trochę rozwijającej się bibliotece, zostały w roku ubiegłym z czynności Gabinetu Filologicznego wykreślone zupełnie. W takich warunkach Gabinet, dzięki oddaniu się swojego Kierownika p. Gabrjela Korbuta, mógł rozwijać tylko pracę dydaktyczną: biblioteka była otwarta przez cały rok, a frekwencja osób, korzystających z czytelni, szczególnie w miesiącach zimowych i wiosennych, była znaczna. Kierownik udzielał pracownikom potrzebnych rad i wskazówek, spełniając w ten sposób swoje zadanie pogotowia naukowego.

Wydział II odbył w okresie sprawozdawczym 7 posiedzeń, na których przedstawiono 9 następujących prac naukowych:

1. 23/X 25. P. T. Manteuffel — Polityka unifikacyjna Chłotara II (przedstawił p. M. Handelsman).

2. 23/X 25. P. K. Stołyhwo — W sprawie stanu obecnego i rozwoju nauk antropologicznych w Polsce.

3. 6/XI 25. P. Cz. Leśniewski — Stanisław Staszic (przedstawił p. M. Handelsman).

4. 29/I 26. P. M. Handelsman — Program stronnictwa Czartoryskiego (1830—1840) i jego związek z umysłowością francuską.

5. 12/II 26. P. K. Stołyhwo — Antropologja, jako nauka pomocnicza historii.

6. 26/III 26. P. M. Handelsman — Problem rozwoju narodowości nowoczesnych.

7. 16/IV 26. P. Z. Batowski — Geneza artystyczna posągu Jana III w Łazienkach.

8. 16/IV 26. P. J. Siemieński — Rebus w konfederacji Warszawskiej 1573 roku.

9. 11/VI 26. P. W. Trojanowski — Wit Stwosz i źródła jego sztuki.

Przewodniczącym Wydziału II był p. M. Handelsman, a sekretarzem — p. St. Poniatowski.

Przy Wydziale II był czynny w roku sprawozdawczym, jak i w latach ubiegłych, Gabinet Nauk Historycznych, który pracował pod kierunkiem p. M. Handelsmana przy udziale asystenta p. A. Bachulskiego. W czasie nieobecności asystenta, który wyjechał na 2-miesięczne studia zagranicę, w roli zastępców pracowali honorowo pp.: Dr. M. Arnoldowa, Luksemburżanka i T. Żebrowski. Rok sprawozdawczy pod względem trudności finansowych był dla Gabinetu Nauk Historycznych równie ciężki, jak lata poprzednie, praca jednak posuwała się w tempie normalnem. Gabinet otwarty był codziennie prócz niedziel i świąt od godz. 10 do 2^{1/2} po południu i od 6 do 8 wieczorem. Od stycznia 1926 roku Gabinet otrzymywał stały zasiłek od Wydziału Bibliotek Ministerstwa i W. R. O. P. wyłącznie jednak na prowadzenie biblijografji historii polskiej nowożytnej. Księgozbiór Gabinetu Nauk Historycznych liczył w dniu 30.VI 1926 roku dzieł skatalogowanych 2.593, to jest o 20 więcej, niż w r. zeszłym. Prócz tych dzieł nowo-skatalogowanych wpłynęło do Gabinetu około 30 tomów, które zostały włączone pod numerami już istniejącymi. Prócz dzieł otrzymanych w drodze wymiany wydawnictw, biblioteka Gabinetu wzbogaciła się dzięki cennym darom Instytutów wydawniczych i księgarni jak: Kasa im. Mianowskiego, Biblioteka Polska, Księżnica-Atlas oraz osób prywatnych, jak prof. O. Balzer, p. Pomarański i prof. W. Semkowicz. Gabinet Nauk Historycz-

nych pośredniczył, podobnie jak lat ubiegłych, w dostarczaniu rękopisów i książek z Biblioteki Uniwersyteckiej i Krasińskich w Warszawie oraz z Biblioteki im. Łopacińskiego w Lublinie. Ze zbiorów Gabinetu korzystał Wydział Archiwów Państwowych i Seminarjum Historyczne Uniwersytetu Warszawskiego oraz inne pracownie Towarzystwa Naukowego. Z księgozbioru Gabinetu korzystało w roku bieżącym 854 osoby. Praca nad kontynuacją biblijografii Finkla wobec konieczności ograniczenia się przez pierwsze półrocze do jednego pracownika, następnie do 2, zamiast projektowanych 10, nie dała wyników takich, jakie obiecywano sobie z początkiem roku sprawozdawczego. Ze współdziałaniem jednak pracownicy honorowej p. Wandy Pławińskiej opracowano szereg czasopism i biblijografii, oraz przygotowano komunikat o stanie prac biblijograficznych na V Zjazd Historyków Polskich w Poznaniu.

Gabinet Nauk Historycznych wydał w roku sprawozdawczym tom V-ty Rozpraw Historycznych, zawierający prace:

1) p. Czesława Leśniewskiego — p. t. Stanisław Staszic,

2) p. Tadeusza Manteuffla — p. t. Polityka unifikacyjna Chłotara II-go.

Przy Wydziale II-gim czynna była pod przewodnictwem p. Stefana Dembego, przy udziale sekretarza p. Jana Muszkowskiego Komisja Biblijograficzna; głównym jej zadaniem jest opracowanie kontynuacji biblijografii polskiej Karola Estreichera za lata 1901 — 1925. Korzystając z zasiłków Wydziału Bibliotek Państwowych Ministerstwa W. R, i O. P. prace tej Komisji prowadzono w 2 kierunkach: 1) uzupełniano materiał biblijograficzny, 2) sprawdzano i systematyzowano posiadany materiał. W marcu roku bieżącego została ukończona pierwsza faza pracy, a mianowicie: 1) wycięcie i nalepienie na kartki tytułów, zawartych we wszystkich dostępnych biblijografiach powszechnych druków polskich za okres 1901—1925, 2) ułożenie powyższego materiału według roczników, przy jednoczesnym wyłączeniu dubletów, 3) dokonano obliczeń statystycznych z uwzględnieniem pochodzenia materiału, to znaczy ustaleniem liczby tytułów, których dostarczyło każde poszczególne wydawnictwo biblijograficzne, 4) ułożenie całego materiału w jeden alfabet, 5) dokonanie prób-

nych klasyfikacyj według przedmiotów i nakładców, — przy tej pracy ustalono metodą doświadczalną pewne zasady klasyfikacyj i ostatecznej statystyki oraz punkty sporne, notując wszystkie rezultaty w kronice redakcyjnej. Następnie przystąpiono do drugiej fazy pracy, a mianowicie do sprawdzania zgromadzonego materiału ze zbiorami największych bibliotek polskich w celu 1) sprawdzenia tytułów z samymi drukami drogą autopsji tych ostatnich, 2) uzupełnienia materiału tytułami, pominiętymi w źródłach bibliograficznych.

Przy Wydziale II-gim pracowała także Komisja Historyczna.

Komisja Historyczna T. N. W. odbyła jedno posiedzenie, na którem rozpatrywała prace:

1. P. Adama Wolffa — Rekonstrukcja ksiąg Metryki Mazowieckiej.
2. P. Jadwigi Karwasińskiej — Archiwa Skarbowe Rzeczypospolitej.
3. P. Adama Stebelskiego — Archiwum Nuncjatury.
4. P. Józefa Siemieńskiego — O zadaniach Komisji.

Pomimo dostatecznego materiału naukowego Komisja na tem działalność przerwała z powodu zupełnego braku funduszków na publikowanie wyników swojej pracy. Przewodniczącym Komisji Historycznej, jak i w latach ubiegłych, był p. Józef Siemieński.

Przy Wydziale II-gim zorganizowana jest również Komisja historii nauk i filozofji w Polsce.

Komisja historii nauk i filozofji w Polsce, której przewodniczącym jest p. Samuel Dickstein, sekretarzem p. Ignacy Myślicki — nie mogła z powodu braku funduszków ogłosić drukiem Sprawozdań swoich ani prac, przedstawionych na posiedzeniach jej w latach dawniejszych. Dla tejsze przyczyny zapoczątkowana przed trzema laty praca nad zbieraniem materiałów do tak ważnego wydawnictwa, jakim ma być Biografia narodowa, pozostaje wciąż jeszcze, niestety, w stadjum przygotowawczem.

Przewodniczącym podkomisji Biografji narodowej jest Bronisław Gubrynowicz.

W istniejącej przy Wydziale II-gim Komisji Atlasu Historycznego Polski wskutek braku funduszków nie podejmowano w roku sprawozdawczym prac nowych nad atlasem; jedynie opra-

cowywano nadal Podlasie w w. XVI. Prace te prowadził p. Tadeusz Żebrowski. Komisja Atlasu odbyła w roku sprawozdawczym 6 posiedzeń, na których przedstawiono następujące referaty:

1. 20/X 25. P. J. Jakubowski — Mapa Litwy w. XVI.

2. 2/XII 25. PP. M. Handelsman i T. Żebrowski — Podlasie w w. XVI.

3. 20/I 26. PP. M. Handelsman i T. Żebrowski — Polska 1772—1925.

4. 18/II 26. PP. W. Semkowicz i Buczek — Mapa Małopolski w okresie Sejmu Czteroletniego.

5. 14/IV 26. Sprawa opracowania map. w. XVIII dla całości ziem Rzeczypospolitej.

6. 23/VI 26. Sprawy znaków dla mapy w. XVIII.

Przewodniczącym Komisji Atlasu był p. M. Handelsman, a sekretarzem p. S. Arnold.

Przy Wydziale II-gim pracował nadal Instytut Nauk Antropologicznych. Okres sprawozdawczy był dla Instytutu pod względem finansowym niezwykle ciężki. Brak jest środków na ogłaszanie drukiem prac, które zostały wykonane w Zakładach Instytutu, jak również prac, nadesłanych zzewnątrz i przedstawionych na posiedzeniach Sekcyjnych Instytutu. Instytut Nauk Antropologicznych T. N. W. składa się obecnie z następujących Oddziałów: 1) Zakładu Antropologii, 2) Zakładu Etnologii, 3) Zakładu Archeologii, 4) Muzeum Archeologicznego im. Erazma Majewskiego, 5) Biblioteki Instytutu, 6) Sekcyj posiedzeń naukowych, a mianowicie: a) Sekcji antropologii, etnologii i archeologii i b) Sekcji Orientalistycznej. W okresie sprawozdawczym przewodniczącym Instytutu był p. Kazimierz Stołyhwo, zastępcą przewodniczącego p. Stanisław Poniatowski i Sekretarzem — p. Stefan Krukowski.

Zakład Antropologii posiadał w okresie sprawozdawczym: 1) Oddział morfologiczny, 2) Oddział Antropologii Szkolnej i 3) Muzeum Antropologiczne. Kierownikiem Zakładu był p. Kazimierz Stołyhwo. W okresie sprawozdawczym Kierownik Zakładu przedstawił na posiedzeniach Wydziału II wymienione wyżej 2 referaty i przy pomocy laborantów Zakładu prowadził badania antropologiczne na Pomorzu i rozpoczął badania nad młodzieżą szkolną w Warszawie. Badania te wykonane zostały dzięki sub-

wencji, udzielonej przez Wydział Nauki W. R. i O. P. i przez Magistrat m. Warszawy oraz dzięki subwencji, uzyskanej przez Kierownika Zakładu w roku poprzednim w „Elisabeth Thompson Science Fund” w Bostonie.

Prócz personaułu stałego Zakładu pracowały w nim także osoby obce, między innymi Dr. Aleksander Maciesza, który, opierając się na materiale, zbadanym w Muzeum Antropologicznem, ogłosił pracę p. t.: Oczodoły Polaków i Polek. (Klinika oczna, zeszyt 4, 1925).

Zakład Etnologii znajdował się w okresie sprawozdawczym pod kierunkiem p. Stanisława Poniatowskiego. Kierownikiem Zakładu Archeologii był p. Stefan Krukowski.

Muzeum Archeologiczne im. Erazma Majewskiego pozostawało pod kierunkiem p. Włodzimierza Antoniewicza. Głównymi zadaniami kierownictwa Muzeum było doprowadzenie do stanu odpowiedniej konserwacji zbiorów wykopalisk uszkodzonych i podniszczonych w latach 1920 — 1924. Kontynuowano też określanie okazów. Wystawienie zbiorów będzie mogło nastąpić dopiero po ukończeniu odbudowy lokalu muzealnego. Sprawa budżetu Muzeum przedstawia się nadal bardzo niekorzystnie, jest jednak nadzieja, że z chwilą otwarcia Muzeum dla szerszej publiczności, te niekorzystne stosunki powinny się zmienić na lepsze dzięki opłatom za zwiedzanie, zorientowaniu się społeczeństwa w prawdziwej wartości zbiorów archeologicznych i poparciu finansowemu przez rodzinę testatora, która pomoc uzależniła od otwarcia Muzeum im. Majewskiego. Ze zbiorów Muzealnych korzystał Kierownik, jako profesor prehistorji Uniwersytetu Warszawskiego. Dydaktyczna wartość zbiorów dla uniwersyteckiego Studium prehistorji okazała się wprost niezbędną wobec uboższego uposażenia uniwersyteckiego Zakładu Archeologii. Poza temi celami dydaktycznymi zbiory muzealne były wyszukiwane dla badań naukowych. Prócz kierownika badania naukowe w Muzeum prowadzili: prof. Aarne Europaeus z Helsingforsu, H. Mac. Curdy z Yale University w Ameryce, prof. Beazeley z Uniwersytetu w Oxfordzie, Dr. B. Richthoffen z Wrocławia, z badaczy polskich: Krukowski, Sawicki, Podkowińska i Antoniewiczowa.

Biblioteka Instytutu Nauk Antropologicznych w roku sprawozdawczym znacznie pomnożyła swój inwentarz, zwiększając

liczbę tomów o 387 pozycji. W dniu 30/VI. 1926 r. liczba tomów doszła do cyfry 4719. Przyrost powyższy pochodzi przeważnie z darów Kierownika Instytutu i od instytucyj, z którymi Instytut jest w stosunkach wymiany wydawnictw. W pierwszej połowie roku sprawozdawczego Biblioteka Instytutu otrzymała od Ministerstwa W. R. i O. P. zasiłek w ilości 2000 złotych. Zasiłek ten umożliwił nabycie 31 tomów, opracowanie 274 tomów, zakup 8000 kartek bibliotecznych oraz opłacenie inwentaryzowania, porządkowania i obsługiwania Biblioteki. Z Biblioteki Instytutu Nauk Antropologicznych prócz Zakładów I. N. A. i członków T. N. W. korzystał także szereg osób prywatnych oraz pracowników instytucyj publicznych, jak Państwowego Grona Konserwatorów Zabytków Przedhistorycznych, Polskiego Towarzystwa Eugenicznego, Polskiego Towarzystwa Geograficznego, Uniwersytetu Warszawskiego i t. d. Bibliotekarką w roku sprawozdawczym była p. Anna Szymanowska.

Sekcja posiedzeń naukowych: antropologii, etnologii i archeologii odbyła w roku sprawozdawczym pod przewodnictwem p. K. Stołyhwy lub jego zastępcy p. St. Poniatowskiego przy współdziale p. S. Krukowskiego 15 posiedzeń, na których przedstawiono 20 referatów.

Organem wydawniczym Instytutu Nauk Antropologicznych jest „Archiwum Nauk Antropologicznych”, W okresie sprawozdawczym wyszedł z druku zeszyt 4, tomu II-go oraz dwa dodatki do tegoż tomu. Zeszyty te zawierały następujące prace: p. Karola Kosińskiego, przy którego poparciu materialnem zostały wydane:

1) Znaczenie badań układu nerwowego czuciowego dla antropologii.

2) Kilka uwag o powierzchniowym układzie żylnym kończyny dolnej ze szczególnem uwzględnieniem anatomji żyły odstrzałkowej.

3) Szczególny układ fałdy otrzewny w miednicy małej.

Wydział III odbył w roku sprawozdawczym 3 posiedzenia naukowe, na których przedstawiono następujących 27 prac:

Dnia 28/I 1926 r.:

1. P. Stanisław Małkowski — O skaolinizowanym muskowiecie ze złóż kaolinowych okolic Korca na Wołyniu (przedstawił p. S. Thugutt).

2. P. Stanisław Małkowski — O zbiorowiskach wód artestyjskich jako środowisku tworzenia się kaolinu (przedstawił p. S. Thugutt).

3. P. Czesław Jaxa-Bykowski — Przyczynek do charakterystyki flisu nagórskiego okolicy Krościenka nad Dunajcem (przedstawił p. S. Thugutt).

4. P. Eugenia Zaniewska — Przyczynek do znajomości żył apłitowo-pegmatytowych w porfirytach Klesowkich. (przedstawił p. S. Thugutt).

5. P. Eugenia Zaniewska — Wyniki pomiarów goniometrycznych kryształów eteru benz-hydrynowego (przedstawił p. S. Thugutt).

6. P. Antoni Morawiecki — Fosforyty okolic Kazimierza nad Wisłą (przedstawił p. S. Thugutt).

7. P. Tadeusz Woyno — O znaczeniu graficznem kątów osio-optycznych metodą uniwersalną Fedorowa (przedstawił p. S. Thugutt).

8. P. Eugenia Stołyhwova — Charakterystyka antropologiczna kości gnykowej (przedstawił p. K. Stołyhwo).

9. P. Juan Jose Barcia Goyanes — Interpretacja systematyczna zmian regresywnych mięśnia pośladkowego dużego (przedstawił K. Stołyhwo).

10. P. Karol Kosiński — Znaczenie badań układu nerwowego czuciowego dla antropologii (przedstawił p. K. Stołyhwo).

11. P. Zylberlast-Zandowa — O przepuszczalności opon mózgowych w stanie zapalnym (przedstawił p. E. Flatau).

Dnia 29/IV 1926 r.:

12. P. W. Sierpiński — O zbiorach hyperborelowskich.

13. P. St. Kempisty — O funkcjach Bair'a (przedstawił p. W. Sierpiński).

14. P. Otton Nikodym — O zbiorze płaskim zamkniętym takim, że suma wszystkich prostych, które go nie przecinają jest niezmiernalna B (przedstawił p. W. Sierpiński).

15. P. K. Kuratowski — Pewne twierdzenie o mocy zbiorów punktów (przedstawił p. W. Sierpiński).

16. P. K. Stołyhwo — W sprawie metody dżagnozy różniczkowej i jej zastosowania w antropologii.

17. P. M. Romanowska — Charakterystyka antropologiczna ludności męskiej powiatu Będzińskiego (przedstawił p. K. Stołyhwo).

18. P. R. Minkiewicz — Możliwości autochromatyczne oka ludzkiego (analiza t. zw. chaosu świetlnego).

19. P. L. Papierbuchówna — Zmysł i pamięć kierunku przedmiotu u żab (metoda nałogu) przedstawił p. R. Minkiewicz).

20. P. K. Żorawski — Spółzmiennie punkty rzeczywiste punktów zespolonych.

21. P. K. Żorawski — O pewnej własności ruchów sztywnych i kompleksów linowych.

Dnia 10/VI 1926 r.:

22. P. M. Dominikiewicz — Natrolit jako rodnik konstytucyjny glinokrzemianów (przedstawił p. S. Thugutt).

23. P. St. Przyłęcki — Wzajemny stosunek ciał wydalinowych pochodzenia białkowego u zwierząt (przedstawił p. S. Bądryński).

24. P. I. Grzybowski — Badania filogenetyczne nad tętnicą trzewną i jej rozgałęzieniami (przedstawił p. E. Loth).

25. P. M. Fréchet ze Strassburga — Uwaga o twierdzeniu Borela (przedstawił p. Sierpiński).

26. P. O. Nikodym — O pewnej własności operacji A (przedstawił p. Sierpiński).

27. PP. H. Lachs i F. Lachman — Czynność koagulacyjna jonów, a wielkość ich promieni (przedstawił p. L. Kryński).

Przewodniczącym Wydziału III-go był p. Leon Kryński, Sekretarzem p. Konstanty Janicki.

Z istniejących przy Komisji Fizjograficznej Wydziału III-go trzech Sekcyj: meteorologicznej, zoologicznej i botanicznej w roku sprawozdawczym była czynna tylko Sekcja meteorologiczna. Sekcja odbyła 2 posiedzenia. Na pierwszym w dniu 17/XII 1925 r. była rozpatrywana sprawa uregulowania stosunków Sekcji meteorologicznej T. N. W. do takiejże Sekcji Polskiej Akademii Umiejętności, a później p. E. Stenz wygłosił referat o wyprawie pyrhelometrycznej, która się odbyła pod jego kierunkiem w lecie 1925 roku na Ocean Atlantycki. Na drugim posiedzeniu dn. 31 stycznia 1926 roku p. W. Gorczyński wygłosił referat o wynikach badań z dziedziny promieniowania słonecznego, dokonanych w aozie Ouargla na Saharze.

Gabinet Matematyczny, pozostający pod kierunkiem p. Samuela Dicksteina, był w okresie sprawozdawczym zajęty przenosinami do nowego lokalu, porządkowaniem i katalogowaniem księgozbioru. Biblioteka Gabinetu z daru Kierownika wzbogaciła się o 502 numery (w tem 208 broszur), 216 tomów czasopism. Obecnie biblioteka jest już otwarta, z biblioteki korzystają członkowie T. N. W., profesorowie Uniwersytetu Warszawskiego i słuchacze wyższych uczelni.

Pracownia Mineralogiczna była czynna pod kierunkiem p. Stanisława Józefa Thugutta. Dzięki zasiłkowi Wydziału Nauk Min. W. R. i O. P. pracownia nie tylko mogła zaspokoić bieżące potrzeby, lecz rozpoczęła wydawanie swojego archiwum, którego tom I w roku sprawozdawczym ogłosiła. Drogą wymiany tego tomu Pracownia uzyskała 101 tomów różnych wydawnictw, książek, broszur i odbitek. W ten sposób wzbogacił się znacznie księgozbiór Pracowni. Natomiast wielki uszczerbek odczuwa Pracownia nadal w utracie platyny, zabranej przez okupantów niemieckich. Bez platyny niepodobna reaktywować działu chemicznej mineralogii, dla której Pracownia została stworzona. Wprawdzie kosztem 2000 złotych odkupiono w roku zeszłym część zabranej przez Niemców platyny, to jednak dla uruchomienia choć jednego dygestoru potrzeba jeszcze conajmniej 6000 złotych. Wielką stratą dla Pracowni było również ustąpienie jej asystenta, p. Stanisława Małkowskiego, który przez szereg lat z wielkim dla niej pożytkiem bezinteresownie pracował, a obecnie przeszedł do Państwowego Instytutu Geologicznego, gdzie otrzymał do dyspozycji bogato wyposażony Zakład Petrograficzny. Prócz asystenta pracowali w pracowni: p. Czesław Jaxa Bykowski i p. Eugenja Zaniewska, którzy wykonali wymienione wyżej w sprawozdaniu Wydziału III-go prace.

Pracownia Radjologiczna była w roku sprawozdawczym pozbawiona właściwego swego kierownictwa, gdyż kierownik p. Ludwik Wertenstein wyjechał na badania do Cambridge. Czynnym w charakterze konserwatora był p. Henryk Herszfinkel, który jednocześnie opracowywał zagadnienia związane z emanowaniem roztworu soli radu w różnych warunkach.

Przy Pracowni Radjologicznej był czynny, jak i w latach ubiegłych, Oddział Chemii Koloidów pod kierunkiem p. Hilarego

Lachsa. W roku sprawozdawczym były prowadzone badania fizyko-chemiczne nad trwałością i koagulacją koloidów oraz nad wyznaczeniem warunków, określających stałość potencjału elektrokinetycznego. Opracowywaniem tych zagadnień zajmowali się pp.: F. Lachman, J. Kronmann i J. Biczuk. Pozatem opracowane zostały pewne zagadnienia związane ze stosowaniem chemii koloidów w technice. Część prac naukowych została wykonana dzięki zapomodze Kasy im. Mianowskiego, niektóre zaś prace dawniej podjęte trzeba było dla braku środków pieniężnych narazie przerwać.

Instytut Biologii Doświadczalnej im. Marcelego Nenckiego składał się w roku sprawozdawczym z czterech zakładów badawczych: 1) Zakładu Fizjologii, 2) Zakładu Biologii Ogólnej, 3) Zakładu Embrjologii Eksperymentalnej i 4) Stacji Hydrobiologicznej nad jeziorem Wigrami, oraz z warsztatu mechanicznego. Instytut był subwencionowany przez Wydział Nauki Ministerstwa W R. i O. P. i Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych. Trudności finansowe sprawiły, że Instytut zmuszony był zawiesić na blisko rok wydawanie prac Instytutu. W ostatnich dopiero tygodniach druk ich został na nowo podjęty.

Dzięki osobnemu zasiłkowi Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych uruchomione zostało w roku sprawozdawczym czasopismo p. n. Archiwum Hydrobiologii i Rybactwa, którego pierwsze zeszyty ukazały się już w druku. Redaktorem tego czasopisma jest p. Alfred Lityński. Wskutek wymienionych trudności w roku sprawozdawczym z prac wykonanych w Instytucie ogłoszono drukiem tylko prace wykonane na Stacji Hydrobiologicznej, mianowicie:

- 1) A. Lityński — Studja limnologiczne na Wigrach.
- 2) St. Wisłouch — O letnim fitoplanktonie jezior Wigierskich.
- 3) A. Moszyński — Notatka o faunie dennej skąposzczetów jeziora Wigierskiego.

W roku ubiegłym w Zakładach Instytutu pracowało ogółem 30 osób. Z prac organizacyjnych wymienić należy wykończenie murów i przykrycie dachem budującej się stacji nad jeziorem Wigry. W roku ubiegłym liczba wydawnictw, otrzymanych przez Instytut drogą wymiany wzrosła z 33 do 69 to jest o 36, w tem

30 zagranicznych i 6 krajowych. Kierownictwo Instytutu spoczywało w rękach p. Kazimierza Białaszewicza, a pracę Sekretarza pełnił p. Mieczysław Bogucki.

Pracownia Neurobiologiczna, jak i lat ubiegłych, pozostawała pod kierunkiem p. Edwarda Flataua, starszym asystentem był p. Teofil Simchowicz. Prócz kierownika i asystenta badania naukowe prowadzili w Pracowni także pp.: E. Herman, B. Karbowski, J. Mackiewicz i p. N. Zandowa.

Biblioteka Centralna T. N. W. pozostawała pod kierunkiem p. Marcelego Handelsmana. Bibliotekarką była p. Henryka Szellerowa. Biblioteka otwarta była codziennie prócz niedziel i świąt od godz. 10 rano do 2^{1/2} i od 6 do 8 wieczorem. Księgozbiór Biblioteki Centralnej T. N. W. liczył w dniu 30 czerwca 1926 roku 12.839 numerów skatalogowanych. W roku sprawozdawczym przybyło 117 numerów. Do domu wypożyczono 1443 tomy. Prócz wydawnictw, otrzymywanych od szeregu instytucyj krajowych i zagranicznych drogą wymiany, księgozbiór centralny T. N. W. wzbogacił się dzięki licznym darom osób prywatnym (pp. Bąkowski, prof. Bujak, prof. Divéky, ks. Łęga, p. Pomarański, p. Wawrzeńczycki) oraz instytucyj: Kasa im. Mianowskiego, Muzeum Tatrzańskie, Towarzystwo Naukowe we Lwowie, Towarzystwo Naukowe w Toruniu). Dzięki zasiłkowi Wydziału Bibliotek Ministerstwa W. R. i O. P. zakupiono resztę pudeł do katalogu kartkowego oraz jedno pudło do katalogu czasopism, co umożliwiło doprowadzenie do porządku katalogu bibliotecznego.

W pracy wydawniczej Zarząd Towarzystwa uważał za jedno z pierwszych swoich zadań wznowienie przerwanych w roku 1918 Sprawozdań z posiedzeń Wydziałowych, które były i powinny nadal pozostać symbolem jedności wewnętrznej Towarzystwa. Korzystając z udzielonego przez Wydział Nauki Ministerstwa W. R. i O. P. zasiłku Zarząd przystąpił do druku Sprawozdań z roku bieżącego i niebawem po otrzymaniu od Wydziałów potrzebnego materiału przystąpi do wydania krótkich treściwych Sprawozdań z lat przerwy 1918—1925. W tej chwili wyszły już z druku Sprawozdania Wydziału I-go, zeszyt 1—5 i Sprawozdania Wydziału III-go, zeszyt 1—5. Pracy redakcyjnej Sprawozdań podjął się członek Zarządu p. Edward Loth. Poza Sprawozdaniami pod egidą T. N. W. ukazały się w roku spra-

wozdawczym wydawnictwa poszczególnych Komisji omówione już powyżej.

Wymiana wydawnictw T. N. W. z instytucjami krajowymi i zagranicznymi w roku sprawozdawczym była bardzo ożywiona. T-wo Naukowe wysłało swoje wydawnictwa 44 instytucjom polskimi i 315 zagranicznym, w tem 33 akademjom, 26 uniwersytetom, 40 bibliotekom, 23 muzeom, 101 towarzystwom naukowym i 28 instytucjom wydawniczym.

Z życiem naukowym i kulturalnym polskim i zagranicznym pozostawało T. N. W. w związku nie tylko przez wymianę swoich wydawnictw, lecz także przez bezpośredni udział w osobach swoich członków, delegowanych dla reprezentowania Towarzystwa na Zjazdy naukowe, jubileusze i inne uroczystości.

W roku sprawozdawczym T. N. W. przyznało jedną tylko nagrodę im. ś. p. Augustyna Cichowicza. Otrzymał ją p. Juljusz Wilaume za życiorys gen. Józefa Wielhorskiego i za pracę p. t.: „Służba zdrowia armji Księstwa Warszawskiego w przededniu kampanji 1812 r.”.

Poza temi pracami, związanymi ściśle z podstawowemi swymi zadaniami, T. N. W. musi zabiegać około jednej przemijającej ale wielkiej troski techniczno — organizacyjnej. Dnia 20 czerwca 1924 roku Towarzystwo zawarło umowę z Rządem, przekazującą Pałac Staszica Towarzystwu Naukowemu Warszawskiemu na warunkach 36-cio letniej dzierżawy. Rząd włożył w tej umowie na Towarzystwo Naukowe Warszawskie obowiązek odbudowania fasady Pałacu do dnia 30 grudnia 1920 roku. Aby uczynić zadość temu warunkowi Towarzystwo Naukowe Warszawskie w dniu 10 listopada 1924 roku powołało do życia Komitet Odbudowy Pałacu Staszica. Przewodnictwem w tym Komitecie objął Marszałek Sejmu, p. M. Rataj. Z Komitetu Odbudowy wyłoniono Wydział Wykonawczy, do którego weszli: jako Przewodniczący p. Franciszek Pułaski, jako Wiceprzewodniczący i Skarbnik prof. Karol Lutostański oraz jako członkowie p.: prof. Lalewicz, pod którego kierunkiem prowadzone są roboty, prof. Jankowski, p. Minister Rybczyński oraz każdorazowy Sekretarz Generalny T. N. W. Wydział Wykonawczy dzięki pomocy uzyskanej od Rządu Polskiego oraz od Rządu Francuskiego i od miast stoł. Warszawy zdołał odbudować fasadę Pałacu, przeprowadzić szereg niezbęd-

nych robót konserwacyjnych, walcząc co krok z trudnościami pomieszczenia i przesuwania dotychczasowych lokatorów. Przygotowano poza fasadą Pałacu pomieszczenia dla Gabinetu Matematycznego i Instytutu Francuskiego. Na ukończeniu znajduje się lokal Muzeum Archeologicznego. Szereg innych lokali jest w przygotowaniu.

Zarząd Towarzystwa Naukowego Warszawskiego korzysta z tej okazji, aby złożyć wszystkim członkom Komitetu i Wydziału oraz władzom finansowo wspomagającym ich działalność serdeczne podziękowanie.

Troski i wysiłki nasze z taką wyrazistością uzmysławiające się przy naszych zabiegach około odbudowy tego drogiego sercu każdego kulturalnego Polaka, a tak potrzebnego nam gmachu, są symbolem trudności także wewnętrznego naukowego życia naszego Towarzystwa. Im jednak dotkliwiej nam one dokuczają, tem z serdeczniejszą wdzięcznością musimy sobie przypomnieć tych, którzy nam naszą pracę przez moralne i materialne poparcie starają się ułatwić i wydajniejszą uczynić. To też kończąc ten przegląd rocznej naszej pracy, składam w imieniu Towarzystwa pełne uznania i wdzięczności słowa podziękowania Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych, i Ministerstwu Robót Publicznych za stałe popieranie naszych usiłowań i wyrażam nadzieję, że dla dobra nauki polskiej poparcie to wobec rozległości zadań, jakie ma przed sobą Towarzystwo, będzie w roku następnym wydatniejsze i pozwoli na normalniejszy, niż w roku ubiegłym rozwój naszej pracy. Składamy również pełne wdzięczności podziękowanie Magistratowi miasta stołecznego Warszawy za hojnie udzieloną nam ofiarę i Kasie im. Mianowskiego za stałe i życzliwe popieranie naszych zamierzeń. Z wdzięcznością podkreślamy pamięć o naszych potrzebach szeregu sejmików powiatowych i składamy podziękowanie wszystkim ofiarodawcom prywatnym, wśród których szczególnie hojne ofiary złożyli p. Edward Flatau i p. Józef Kernbaum.
